

ЗМІСТ ТА ФУНКЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

Купрієвич Вікторія Олександрівна

ORCID ID: 0000-0002-8196-8309

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної і вищої освіти
Центральний інститут післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту
освіти» НАПН України, Україна

***Анотація.** У статті актуалізується проблема безперервного самовдосконалення педагогічних працівників закладів освіти як важливої умови їхнього розвитку в системі післядипломної педагогічної освіти. Розкриваються напрями та зміст процесу підвищення кваліфікації цих фахівців у контексті забезпечення безперервності їхнього професійного зростання та саморозвитку в умовах відкритої освіти. Автором статті розкрито важливу роль післядипломної освіти, як однієї з ланок неперервної освіти, що доповнює та розширює базу професійну освіту, створює креативне середовище для саморозвитку та самовдосконалення.*

Післядипломна освіта є невід’ємним складником освіти дорослих. Вона забезпечує безперервний професійний розвиток фахівців різних галузей відповідно до вимог державної освітньої політики, запитів роботодавців і стейкхолдерів, а також потреб споживачів освітніх послуг.

Система післядипломної освіти ґрунтується на загальних для освітньої практики соціально-економічних і педагогічних принципах. Проте вона представляє собою відносно відокремлену соціальну систему, особливість якої зумовлена специфічною соціальною місією, змістом завдань, що виконуються, організаційним устроєм, особливостями контингенту, взаємодією з іншими соціальними інститутами.

Післядипломна педагогічна освіта традиційно є наскрізною галуззю системи національної освіти і надає можливості керівним та педагогічним працівникам закладів освіти для неперервного вдосконалення професійного і загальнокультурного рівнів, єдності теоретичних знань і практичної підготовки для ефективного використання набутого досвіду в професійній діяльності [1].

Сьогодні відбувається реформування післядипломної педагогічної освіти, в процесі якої переосмислюються сутність, структура, місія, цілі, завдання та базові цінності цієї системи, оновлюється її законодавча база, нормативно-правові, організаційні та фінансові засади.

Важливою складовою післядипломної освіти є підвищення кваліфікації, що передбачає вдосконалення професійної діяльності. Під поняттям «підвищення кваліфікації» вже недостатньо вважати лише здобуття додаткових знань до вже існуючої спеціальності. Будь-який обсяг знань може залишатися мертвим вантажем, а то й просто застаріти, якщо не навчити людину користуватися цими знаннями та самому їх нарощувати.

Важливо зазначити, що згідно Закону України «Про освіту» безперервний професійний розвиток педагогічних працівників розглядається як процес навчання

та вдосконалення професійних навичок фахівців після отримання вищої або післядипломної освіти, що дозволяє фахівцям підтримувати або покращувати стандарти своєї професійної діяльності та продовжувати їхню професійну діяльність [2].

Однією із ключових компетентностей обґрунтовано навчання впродовж життя. Отже, освіта впродовж життя ґрунтується на ідеї безперервного усунення невизначеності статусу фахівця в динаміці пізнавальних і діяльнісних практик протягом усього життя, а також розкритті його креативних ресурсів, що формуватимуть нові горизонти його професійної і особистісно-орієнтованої життєдіяльності. Безперервний професійний розвиток педагогічних працівників можливий лише у системній єдності формальної, неформальної та інформальної освіти.

Безперервна професійна освіта є елементом розвитку дорослої людини, процесом всебічного розвитку особистості, у якому відбувається підвищення професійної компетентності та поступове формування її творчого потенціалу.

В умовах сьогодення освіта дорослих є одним із головних інструментів успішного протистояння викликам, з якими стикається Європа і наша країна.

Ґрунтовно розглядають проблеми освіти дорослих такі зарубіжні дослідники, як С. Вернер, Т. Грехем, Д. Кемпбел, А. Роджерс, С. Хоул та інші. Різноманітні аспекти освіти дорослих у сучасній українській освіті досліджували В. Биков, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Олійник, Л. Сергеева, Л. Сігаєва, Т. Сорочан.

Метою статті є розгляд процесу безперервного професійного розвитку педагогічних працівників в системі післядипломної педагогічної освіти, а також вивчення та узагальнення теоретичного досвіду післядипломної освіти в рамках відкритої освіти.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників в закладах післядипломної педагогічної освіти визначається як систематичний і цілеспрямований процес, спеціально організований для підвищення професійної кваліфікації, відповідно до вимог розвитку суспільства. Освітній процес у закладах післядипломної педагогічної освіти має свої особливості, які зумовлені специфікою підготовки дорослих з вищою освітою та набутим досвідом педагогічної діяльності. Ці питання актуалізують розробку нових технологій і методів організації освітнього процесу, що відповідають сучасним вимогам ефективності на основі чіткої стратегії підвищення кваліфікації педагогів та об'єктивної оцінки спроможності закладу освіти.

Сучасна система післядипломної педагогічної освіти ґрунтується на концепції освіти впродовж життя, яка визнана стратегічною в усіх цивілізованих країнах. Її основними принципами є систематичність, безперервність, індивідуалізація навчання, фундаментальність, гуманізація та гуманітаризація освіти. Вона базується на таких принципах: не є інертною і здатна швидко реагувати на соціально-економічні, технічні та технологічні зміни; зазвичай має прямий двосторонній зв'язок з практикою, що дозволяє швидко отримувати освітні результати; слухачі можуть критично оцінювати запропоновані інновації та брати безпосередню участь в їх апробації, розробці та впровадженні [3].

Вивчення наукової літератури дає можливість стверджувати, що вимоги суспільства змушують педагогічних працівників закладів освіти постійно набувати нових компетентностей, а навчання на курсах підвищення кваліфікації має створити умови для забезпечення всебічного і гармонійного розвитку особистості, задоволення її різноманітних освітніх потреб, сприяння самовизначенню і самореалізації та досягненню власних цілей життєдіяльності.

Саме в системі післядипломної педагогічної освіти, враховуючи специфіку контингенту слухачів, можливо створити інноваційно-розвивальне середовище, в якому, спираючись на професійний досвід фахівців, ініціювати їхній професійний та особистісний розвиток, сприяти проектуванню слухачем власної стратегії ефективної професійної діяльності [4].

Мета підвищення кваліфікації – вдосконалення професійної підготовки спеціаліста шляхом поглиблення та розширення його професійних знань, умінь та навичок, набуття особистістю досвіду виконання додаткових завдань та обов'язків у рамках спеціальності. На етапі впровадження реформ важливо врахувати найкращий досвід підвищення кваліфікації керівних та педагогічних працівників країн із розвиненою системою освіти.

Організація навчання педагогічних працівників у процесі підвищення кваліфікації – це досить складне завдання за багатьма факторами впливу: циклічність навчання, неоднорідний склад слухачів за віковими, фізіологічними та психологічними характеристиками, стаж роботи, загальна культура, рівень професійної підготовки тощо. Традиційно це завдання виконувалося через модель навчання, зорієнтовану на формування знань, умінь та навичок.

Потребує істотного вдосконалення аудиторна система занять на курсах підвищення кваліфікації, що передбачає скорочення лекційних форм навчання в очний період, запровадження активних та інтерактивних методів (дискусій, полілогів, тренінгів, спецкурсів тощо). Перехід до безперервної системи самовдосконалення дасть змогу кожному розробити власну освітньо-професійну траєкторію, за якою він отримує можливість послідовно вдосконалюватися як професіонал, задовольняючи свої інтереси, запити, розвиваючись як компетентний фахівець.

Післядипломна педагогічна освіта не просто доповнює базову професійну освіту, а й підтримує та вдосконалює фахівців, створює творче середовище для їх самоактуалізації, саморозвитку та самовдосконалення [4].

Організація навчання в процесі підвищення кваліфікації має базуватися на основі андрагогіки (пріоритетності самостійного навчання, спільної діяльності, залучення життєвого та професійного досвіду, індивідуалізації навчання, його рефлексивності та практичної спрямованості), це формує мотивацію особистісного та професійного самовдосконалення та дозволяє формувати освітній процес, керуючись результатами діагностики професійних потреб педагогічних працівників.

Ми вважаємо за доцільне організувати підвищення кваліфікації керівників закладів професійної освіти таким чином, щоб:

- використовувалися різні форми роботи зі слухачами залежно від попереднього досвіду їхньої професійної діяльності;
- навчання носило насамперед практичну спрямованість;
- здійснювалася спільна діяльність викладача і слухачів;
- існувала гнучкість у відборі змісту навчання;
- у слухачів була можливість вибору часу і темпів навчання [5].

При цьому зміст навчання повинен формуватися відповідно до функцій та завдань, покладених на педагогічних працівників закладів освіти. Якісне оновлення змісту підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти вимагає врахування не лише нових вимог до підготовки конкурентоздатних фахівців, але й швидкого реагування на документи та пропозиції вищої ланки керівництва держави.

Висновки. Постійний розвиток у сфері інформації потребує безперервного навчання не лише в межах освітніх інститутів, а й у просторі неформальної та

інформальної освіти. Можемо констатувати, що саме післядипломна освіта, як частина безперервної освіти, має забезпечити психолого-педагогічний, андрагогічний, інформаційно-комунікативний супровід розвитку педагогічних працівників.

Також зазначимо, що Україна сьогодні потребує такої законодавчої бази щодо правового регулювання трудових та тісно пов'язаних із ними відносин, яка буде сприяти відновленню та формуванню якісного трудового потенціалу країни, шляхом всебічного професійного розвитку кожного окремого працівника. При цьому головну роль у реалізації запропонованих змін повинна бути відведена державі. Зокрема, остання повинна брати активну участь у регулюванні навчання протягом усього життя, створювати всі необхідні умови для всебічного розвитку людини, здійснювати підтримку підприємств, організацій та установ, щоб останні були зацікавлені робити інвестиції в підвищення професійного рівня своїх працівників, удосконалювати систему отримання освіти загалом та розвитку післядипломної.

Список використаних джерел:

1. Молчанова А.О., Купрієвич В.О. Підвищення кваліфікації як фактор компетентнісного зростання керівних кадрів професійної освіти. Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки». Київ. 2019. Вип. 9(38). С. 78-98.
2. Закон України «Про освіту» URL: https://urst.com.ua/act/pro_osvitu.
3. Орлова О.А., Колеснікова І.В. Післядипломна освіта як складова безперервної професійної освіти педагогів. Інноваційна педагогіка. Випуск 65. Том 2. 2023. С. 87-90.
4. Купрієвич В. О. Професійне самовдосконалення керівників професійно-технічних навчальних закладів: спецкурс для слухачів курсів підвищення кваліфікації керівних та пед. кадрів проф. освіти. Київ. ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2017. 39 с.
5. Купрієвич В.О. Безперервне самовдосконалення керівників професійних навчальних закладів у системі післядипломної освіти. Збірник наукових праць «Педагогічні науки». Випуск LXIX. Том 2. Херсонський державний університет, 2016. С.73 - 76. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724360/>.